

VÝVOJOVÁ DYSFÁZIE - DLD

DEFINICE

Mgr. et Mgr. Barbora Richtrová

ICD-11: Klasifikace nové kategorie

06 Duševní, behaviorální a neurovývojové poruchy

neoficiální překlad (*Pospíšilová, Richtrová*)

▽ **Neurovývojové poruchy**

▷ 6A00 **Poruchy vývoje intelektu**

▽ 6A01 **Vývojové poruchy řeči nebo jazyka**

6A01.0 **Vývojová porucha zvukové stránky řeči**

6A01.1 **Vývojová porucha plynulosti řeči**

▽ 6A01.2 **Vývojová porucha jazyka**

6A01.20 s narušením receptivního a expresivního jazyka

6A01.21 s narušením převážně expresivního jazyka

6A01.22 s narušením převážně pragmatického jazyka

▷ 6A02 **Porucha autistického spektra**

▷ 6A03 **Vývojová porucha učení**

6A04 **Vývojová porucha motorické koordinace**

▷ 6A05 **Porucha pozornosti s hyperaktivitou**

▷ 6A06 **Stereotypní pohybová porucha**

▷ 8A05.0 **Primární tiky nebo tikové poruchy**

Řeč

vokálně motorické projevy
spojené se sluchovou percepcí

- 1) hlas a rezonance
- 2) artikulace hlásek a slov
- 3) plynulost (rytmus řeči)

prostředek k vyjádření myšlenky
nebo pocitu jako písmo nebo
znak

Jazyk

kognitivní systém pro porozumění a
tvorbu slov a vět za účelem předávání
myšlenek, informací a emocí

- 1) orální
- 2) psaný
- 3) Znakový

vyjadřuje myšlenku nebo pocit

Oblasti orálního jazyka podle konsorcia anglofonních zemí 2016/2017

Fonologie = schopnost zachycovat a rozlišovat zvuky v recepci i expresi

Syntaxe = větné konstrukce a slovosled v recepci i expresi

Sémantika = význam slov a vět

Vybavení slova (word-finding)

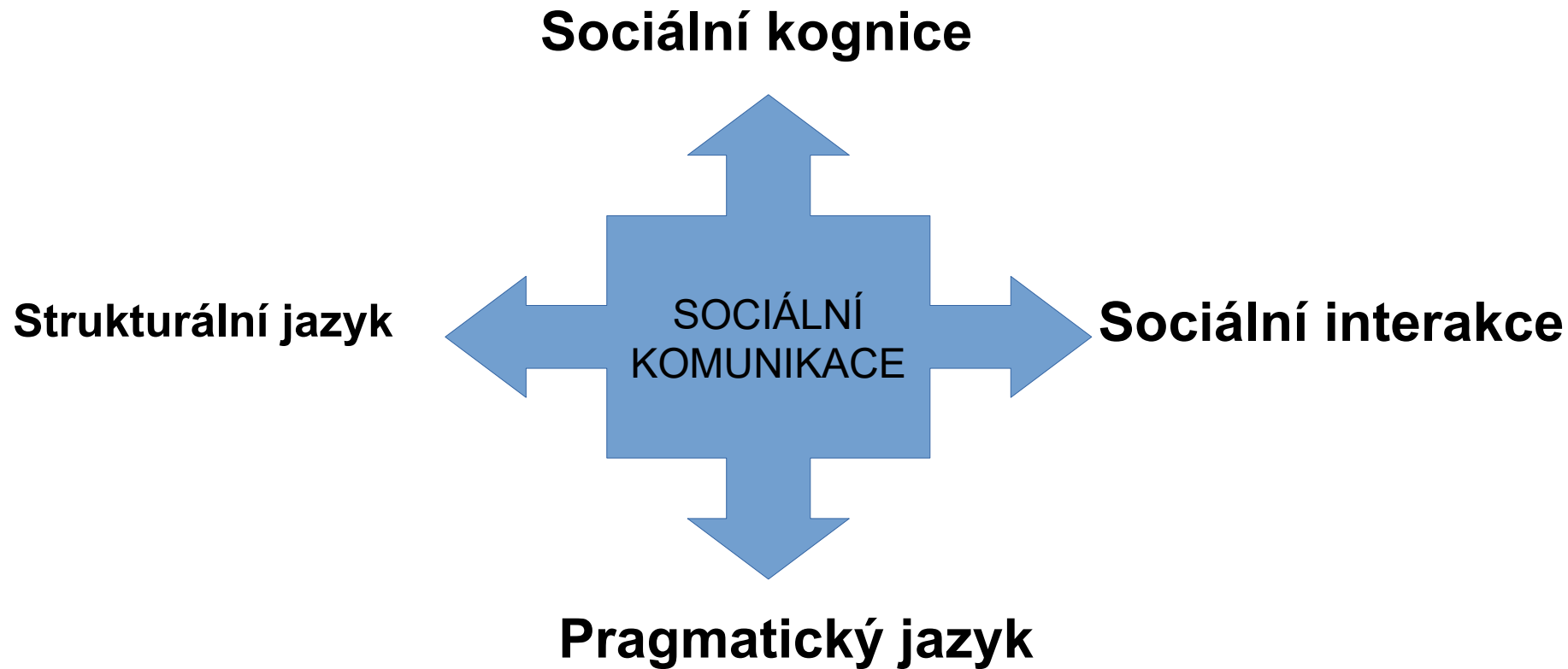
Verbální paměť – zejména pracovní, tj. fonologická smyčka

Diskurs = výpověď, výklad na určité téma, buď monologem nebo dialogem

Pragmatika = užití jazyka v sociálním kontextu

(Bishop et al., 2016, 2017)

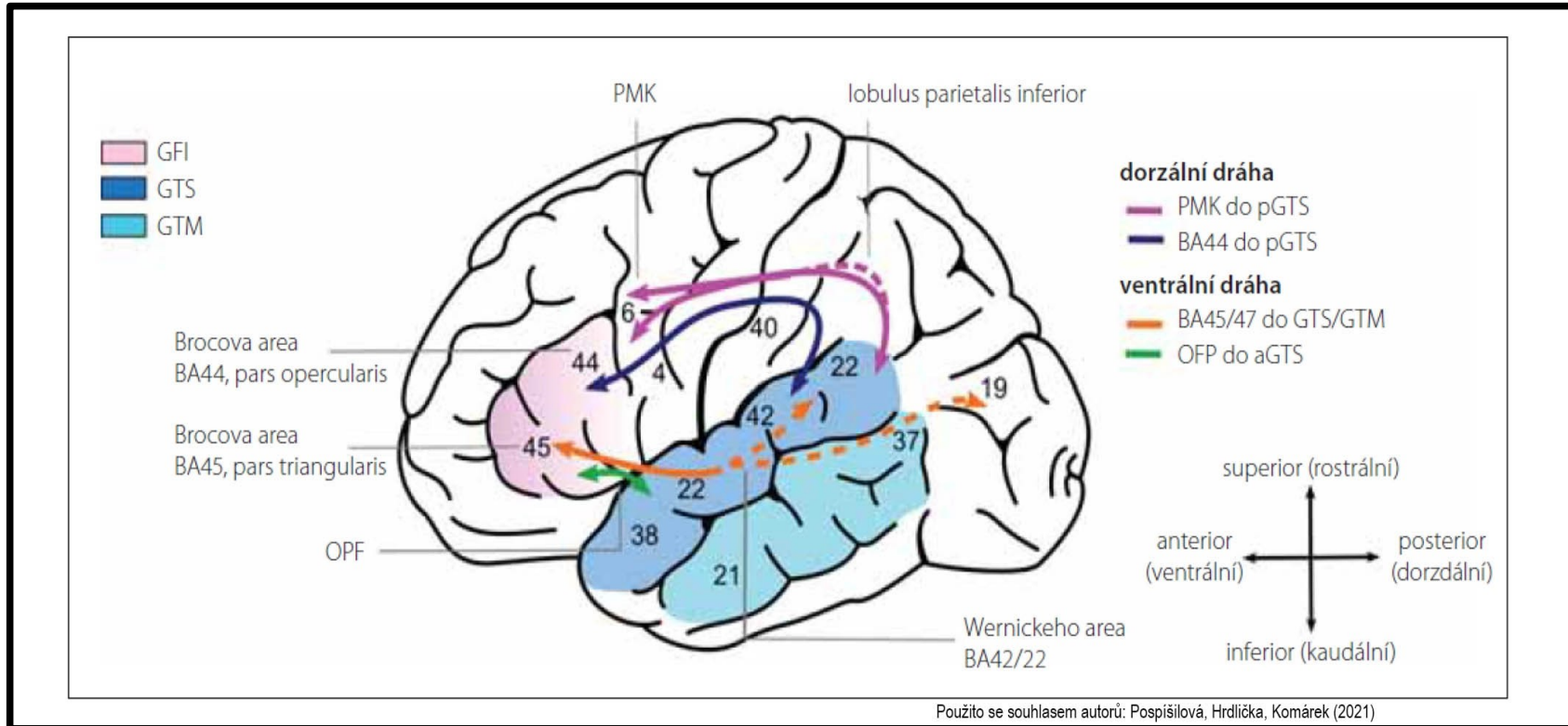
Fonologie + syntaxe + sémantika + lexikon = strukturální jazyk

Jazyk je biologicky determinovaný autonomní kognitivní mechanismus:

Konektom strukturálního jazyka

(Friederici et al., 2017)

GFI – gyrus frontalis inferior; GTM – gyrus temporalis medius; GTS – gyrus temporalis superior; OPF – operculum frontale; PMK – premotorická korová oblasť

Charakteristika DLD (ICD-11)

Charakteristika: **přetrvávající deficity v získávání, porozumění, produkci nebo používání jazyka (mluveného nebo znakového)**, které vznikají během vývojového období, obvykle v raném dětství a způsobují významná omezení schopnosti jedince komunikovat.

Schopnost jednotlivce porozumět, produkovat nebo používat jazyk je výrazně nižší, než by se od jeho věku očekávalo.

Jazykové deficity nejsou vysvětleny jinou neurologickou vývojovou poruchou nebo smyslovým postižením nebo neurovývojovým stavem, včetně účinků poranění mozku nebo infekce.

VD/DLD

Jedná se o heterogenní poruchu s narušenou celkovou synchronizací vývoje, s různou mírou opoždění ve všech oblastech jazyka.

Podmínkou není rané zpoždění jazyka (opožděný vývoj řeči). Ve školním věku se vedle narušení orální modality projeví také narušení modality psané / tištěné, což vyplývá z pochopení jazykového konektomu. Tento stav predikuje školní úspěch, na který mají vedle intelektu vliv narativní diskurs a čtení s porozuměním.

Nutnost koordinované multioborové péče

(Pospíšilová, standard VD - [Doporučení pro v... | Česká a slovenská neurologie a neurochirurgie \(csnm.eu\)](#))

Epidemiologie

léta, zdroj	prevalence	každý
1997 USA	7,4 %	14.
2016 UK	7,6 %	13.
2022 ICD-11	6-15 %	16.- 6. až 7.
2023, Čína	8,5 %	12.

DLD projekt (<https://thedldproject.com>): každý 14. jedinec

Etiopatogeneze

Genetika

13 kandidátních genů spojených s DLD:

ABCC13, ATP2C2, CMIP, CNTNAP2, COL4A2, FOXP1, KIAA0319, NDST4, NFXL1, NOP9, ROBO2, SETBP1, ZNF385D

(Pospíšilová, 2024, publikace v přípravě,

*recenzováno: doc. MUDr. Markétou Vičkovou, Ph.D.
z Ústavu biologie a lékařské genetiky 2. LF UK a FN
Motol)*

Abnormity jazykového konektomu

Neurovizuální metody přinášejí důkazy o odchylkách kortikálních a subkortikálních oblastí v obou hemisférách, avšak poznatky nejsou konzistentní

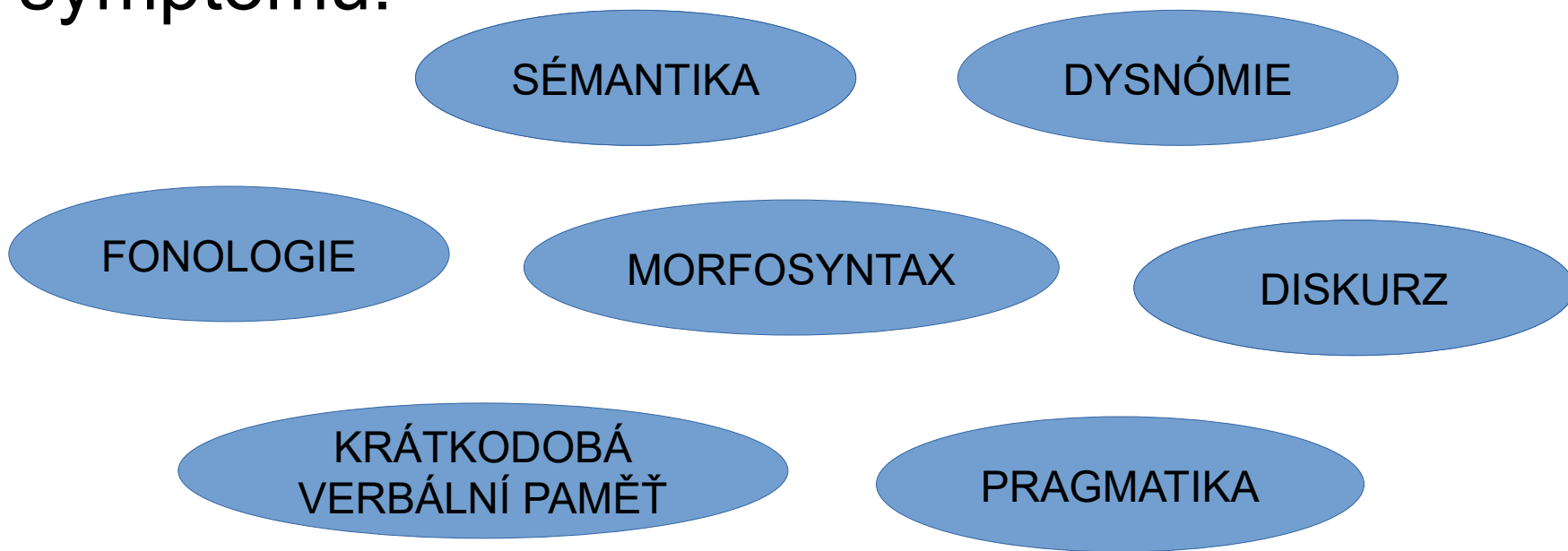
(Pospíšilová, Hrdlička, Komárek, 2021)

Komorbidity: DLD + NVP - běžné

- **+ ADHD + Vývojová porucha artikulace + Vývojová porucha učení**
- **+ PAS – málo studováno** (*Pospíšilová, 2022, dovoluje ICD-11*)
- **+ Vývojová porucha plynulosti + Vývojová porucha motorické koordinace**
- **+ Porucha intelektu + u syndromů syndromické DLD**
(Pospíšilová, publikace v přípravě, 2024)
- **+ selektivní mutismus**
- **+ Tiková porucha**
- **+ epilepsie**
- **+ psychiatrická onemocnění**
- **+ jiné smyslové postižení (sluch, zrak)**

VÝVOJOVÁ DYSFÁZIE - DLD

- Struktura a funkce mozku + genetický podklad
- 7 symptomů:

Prognóza DLD (Pospíšilová, standard VD)

- Na přelomu kojeneckého a batolecího věku lze zachytit méně gest i nápadnosti v chování
- Suspekci lze stanovit již ve 2 letech, pokud produkuje méně než 50 slov a slova nespojí
- Perzistentní charakter:
 - pokud ve věku 4-5 let je narušeno více oblastí jazyka, u dítěte se vyskytují doprovodné poruchy a současně pozitivní rodinná anamnéza
 - většinou se jedná o celoživotní poruchu, v dospělosti přetrvávají obtíže se strukturálním jazykem
(Botting et. al., 2020)
- Příznivá:
 - v předškolním věku narušení pouze expresivní fonologie
 - Nepříznivá – významně narušené rozumění

TERAPIE - INTERVENCE

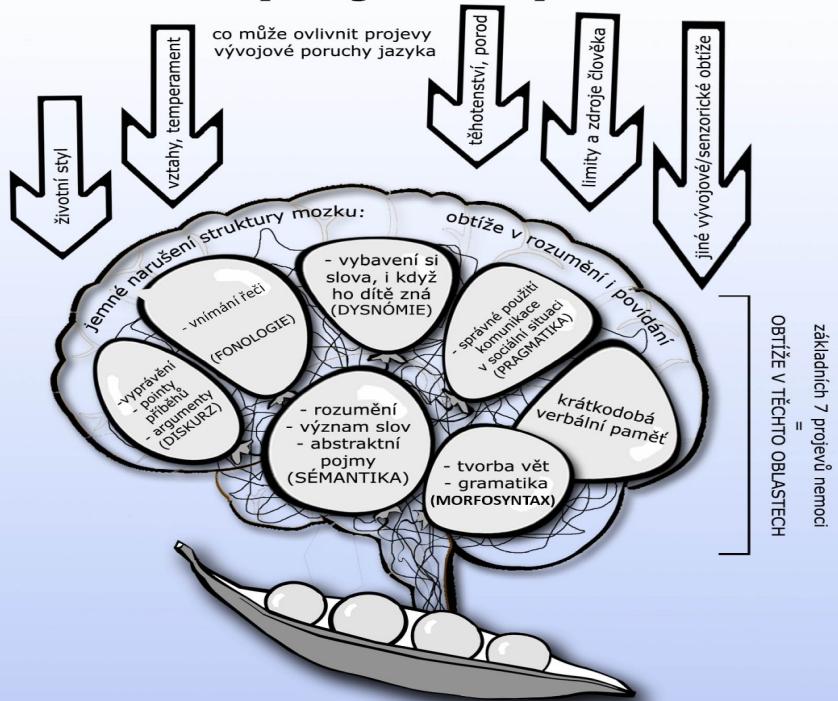
naučte dítě a jeho okolí strategie ke snížení dopadu jejich obtíží s komunikací, vzděláním a sociálním fungováním, podpořte rodiče, usnadněte funkční komunikaci (Taylor-Goh, 2017)

Efektivní jsou adekvátní komunikační strategie ze strany okolí a kompenzační mechanismy (Tarvainen et al., 2021) - využívat silných stránek

- Včasný záchyt: obecně mladší děti reagují na intervenci rychleji než starší děti (Bishop et al., 2017)
- interakční terapie rodič-dítě jak pro expresivní, tak receptivní jazyk (např. anglická studie Lucy Hughes, 2024)
- podrobná edukace a zaměřená se na školní prostředí (Starling et al., 2012)
- Nezátěžová vývojová terapie
- Koordinovaná péče o celou komorbiditu
- Osvěta ve společnosti

- Vzít v úvahu socioemoční a behaviorální obtíže:
 - nižší schopnost seberegulace
 - v nižším věku poruchy chování, úzkostné prožívání, stimming atd.
 - v adolescentním věku úzkostné a depresivní stavy, obtíže ve vrstevnických vztazích, nižší sebeúcta, sociální fóbie, viktimizace, sebedehonestace, tendence k izolaci a závislostem

Vývojová porucha jazyka = DLD neboli vývojová dysfázie

GENETICKÝ ZÁKLAD

<p>může se vyskytovat společně:</p> <ul style="list-style-type: none"> - porucha výslovnosti - dyspraxie verbální, orální, grafická - syndrom ADHD - specifické poruchy učení - vývojová koktavost - poruchy autistického spektra - elektivní mutismus - úzkostné poruchy - hraniční/snížený intelekt 	<p>SILNÉ STRÁNKY</p> <ul style="list-style-type: none"> soucinnost tvořivost sociálnost jedinečnost „myslitelé“ 	<p>vnímání limitů - vliv na sebejistotu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - významně vysoké riziko vzniku sociálních poruch, poruch emocí, poruch chování - plachost, úzkost, strachy až fobie, emoční nestabilita, tendence k izolaci, psychosomatizace, tendence k závislosti - nízké sebevědomí až sebedehonestace - hledání úlevy (úniky, technologie, drogy)
---	---	--

MOŽNÁ POMOC: centra rané péče, klinická logopedie, klinická psychologie, foniatry, psychiatrie, neurologie, psychoterapie, speciálně pedagogická centra, pedagogicko-psychologické poradny, trénink dle Elkonina atd.

DLD

VÝVOJOVÁ DYSFÁZIE

1 ZE 14 lidí má vývojovou dysfázii
Developmental language disorder (DLD)
neviditelné, celoživotní postižení

DLD je přijímaný termín
v anglicky mluvících zemích a WHO.
V České republice známá jako:
vývojová dysfázie - **VD**
nebo vývojová porucha jazyka - **DLD**.

VD/DLD je diagnóza daná člověku,
který má potíže s produkcí (mluvením)
a/nebo porozuměním jazyku.

Diagnózu dává **klinický logoped**,
ale člověk s VD/DLD může potřebovat
pomoc od dalších specialistů
ze zdravotnictví.

VD/DLD ovlivňuje život jedince
bez ohledu na národnost a jazyk.
Používání více než jednoho jazyka
(bilingválnost) VD/DLD nezpůsobuje.

VD/DLD má genetický a biologický základ,
Patří mezi multifaktoriální (komplexní)
geneticky podmíněné onemocnění.

VD/DLD není způsobeno nedostatečnou
komunikací rodičů s dětmi.

**abc
123**

Děti s VD/DLD mají 4x vyšší pravděpodobnost,
že budou mít potíže s matematikou
a 6x vyšší pravděpodobnost obtíží
se čtením a psaním.

Lidé s VD/DLD mohou v životě uspět
s adekvátní podporou, která odpovídá
jejich silným stránkám a potřebám.

Souběžně se vyskytující stavy mohou
být potíže s učením, ADHD, dyslexie a
problémy s duševním zdravím.

DLD

VÝVOJOVÁ DYSFÁZIE

ZNAKY VD/DLD | Lidé s VD/DLD mají často:

obtíže porozumět slovům,
řídít se pokyny nebo
odpovídat na otázky.

obtíže najít slova k vyjádření
myšlenek.

obtíže říkat slova ve správném
pořadí, zapojit se do konverzace
nebo vyprávět příběh.

obtíže s pozorností.

problémy se čtením a psaním.

obtíže zapamatovat si,
co jim bylo řečeno.

Diagnostika VD/DLD může vést k tomu, že se jedinec dostane
do specializované péče a zvýrazní se tak jeho silné stránky:

Více o VD/DLD se dozvíte na DLDProject.com

Více o VD/DLD se dozvíte na TheDLDProject.com

VÝVOJOVÁ PORUČHA JAZYKA (VÝVOJOVÁ DYSFÁZIE)

HLÁSKY

Menší slovní zásoba

Obtíže s užíváním hlásek

Obtíže s přiřazováním hlásek k písmenům

Zaměňování hlásek

UČENÍ & PAMĚŤ

Obtíže zapamatovat si hlásky/slova

Obtíže následovat pokyny

Obtíže učit se nové vzorce

SOCIÁLNÍ JAZYK

Komunikace v různých situacích

Obtíže vést konverzaci

Nevnímání sociálních nářeků

VYPRÁVĚNÍ

Zmatené příběhy

Nedodržování pořadí událostí

SLOVA

Obtíže s porozuměním a učením nových slov

Užívání nespecifických slov

Obtíže s výbavností slov

Obtíže s řazením slov

VĚTY

Chybějící klíčové/celé slovo

Chybějící části slov

#ThinkLanguage
#ThinkDLD

RA
DLD
RADLD.ORG

DĚKUJI ZA POZORNOST

ČAS NA OTÁZKY :)